

הלכות שבת פרק ח

פרק ח

החורש עד הלש

[א] החורש

אב המלאכה

חורש ושיעורו

א.

החורש כל שהוא חייב.

תולדות

תולדות חורש ושיעורו

מנכש, מקרסם, מזרד

המנכש בעיקרי האילנות,

והמקרסם עשבים,

או המזרד את השריגים כדי ליפות הקרקע,

- הרי זה תולדת חורש,

ומשיעשה כל שהוא חייב.

וכן, המשוה פני השדה, כגון שהשפיל התל ורידדו או מילא הגיא - חייב משום חורש, ושיעורו כל שהוא.

משווה גומות

וכן, כל המשוה גומות שיעורו כל שהוא:

[ב] הזורע

אב המלאכה

זורע ושיעורו

א.

הזורע כל שהוא חייב.

מעין המלאכה

מעין זורע

הזומר את האילן כדי שיצמח - הרי זה מעין זורע.

תולדות

תולדות זורע

אבל המשקה צמחים ואילנות בשבת - הרי זה תולדת זורע, וחייב בכל שהוא.

וכן, השורה חיטין ושעורין וכיוצא בהן במים - הרי זה תולדת זורע, וחייב:

[ג] הקוצר

אב המלאכה

א.

הקוצר כגרוגרת חייב.

תולדות

ותולש תולדת קוצר הוא.

וכל העוקר דבר מגידוליו - חייב משום קוצר.

לפיכך צרור שעלו בו עשבים, וכשות שעלת בסנה, ועשבים שצמחו על גב החבית, התולש מהן חייב, שזה הוא מקום גידוליו.

אבל התולש מעציץ שאינו נקוב - פטור, מפני שאין זה מקום גידוליו.

עציץ נקוב בכדי שורש קטן - הרי הוא כארץ, והתולש ממנו חייב:

ד.

כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו, כגון אספסתא וסלקא, הקוצר בשגגה חייב שתי חטאות, אחת מפני שהוא קוצר ואחת מפני שהוא נוטע. וכן הזומר והוא צריך לעצים, חייב משום קוצר ומשום נוטע:

ה.

גבשושית של עפר שעלו בו עשבים,

הגביהה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות - חייב משום תולש.

היתה על גבי יתדות והניחה על הארץ - חייב משום זורע.

תאנים שיבשו באיביהן, וכן אילן שיבשו פירותיו בו, התולש מהן בשבת חייב, אף על פי שהן כעקורין לענין טומאה:

התולש עלשין והמזרד זרדין,
אם לאכילה - שיעורו כגרוגרת,
ואם לבהמה - שיעורו כמלוא פי גדי,
ואם להסקה - שיעורו כדי לבשל ביצה:

[ד] המעמר

אב המלאכה

שיעור מעמר

המעמר אכלין - שיעורו כגרוגרת,
ואם עימר לבהמה - שיעורו כמלוא פי גדי,
ואם להסקה - שיעורו כדי לבשל ביצה.

ביאור שיעור ביצה

וביזה האמורה בכל מקום היא ביצה בינונית של תרנוגלין.
וכל מקום שנאמר "כדי לבשל ביצה", הוא כדי לבשל כגרוגרת מביצה.
וגרוגרת אחד משלשה בביצה.
ואין עימור אלא בגידולי קרקע.

ז.

המקבץ דבילה ועשה ממנה עיגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד - הרי זה תולדת מעמר וחייב. וכן כל כיוצא בזה:

[ה] הדין

אב המלאכה

שיעור דש

ח.

הדש כגרוגרת חייב.
ואין דישה אלא בגידולי קרקע.

תולדות

והמפרק הרי הוא תולדת הדש.

חולב

החולב את הבהמה - חייב, מפני שהוא מפרק.

חובל

וכן, החובל בחי שיש לו עור, חייב משום מפרק, והוא שיהיה צריך לדם שיצא מן החבורה, אבל אם נתכוון להזיק בלבד - פטור, מפני שהוא מקלקל. ואינו חייב עד שיהיה בדם או בחלב שהוציאו כגרוגרת:

במה דברים אמורים, בחובל בבהמה וחיה וכיוצא בהן, אבל החובל בחבירו, אף על פי שנתכוון להזיק - חייב, מפני נחת רוחו, שהרי נתקררה דעתו ושככה חמתו, והרי הוא כמתקן, ואף על פי שאינו צריך לדם שהוציא ממנו, חייב:

שמונה שרצים האמורים בתורה הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף.

אבל שאר שקצים ורמשים אין להם עור, לפיכך החובל בהן פטור. ואחד החובל בבהמה וחיה ועוף או בשמונה שרצים, ועשה חבורה ויצא הדם, או שנצרר הדם אף על פי שלא יצא - חייב:

השווחט את הפירות חייב משום מפרק. ואינו חייב עד שיהיה במשקין ששחט כגרוגרת. ואין חייבין מן התורה אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד. ומותר לשחוט אשכול של ענבים לתוך האוכל, שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא, ונמצא כמפרק אוכל מאוכל. אבל אם שחט לכלי שאין בו אוכל - הרי זה דורך וחייב. והחולב לתוך האוכל, או היונק בפיו - פטור, ואינו חייב עד שיחלוב לתוך הכלי:

[ו] הזורה [ז] הבורר

שיעור זורה ובורר

יב.

הזורה או הבורר כגרוגרת חייב.

תולדות בורר

והמחבץ הרי הוא תולדת הבורר.

וכן, הממחה שמרים מתוך המשיקין, הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד וחייב,

שהזורה והבורר והמרקד דומין עניניהם זה לזה, ומפני מה מנו אותם בשלשה? מפני שכל מלאכה שהיתה במשכן מונין אותה בפני עצמה:

בורר אוכל

הבורר אוכל מתוך פסולת, או שהיו לפניו שני מיני אכלין ובירר מין ממין אחר,

בנפה ובכברה - חייב,

בקנן ובתמחוי - פטור,

ואם בירר בידו לאכול לאלתר - מותר:

יג.

והבורר פסולת מתוך האוכל, אפילו בידו חייב.

והבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב, מפני שהפסולת שלהן ממתקת אותן כשיישלקו עמה, ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב:

הבורר אוכל מתוך פסולת בידו להניחו, אפילו לבו ביום - נעשה כבורר לאוצר וחייב.

היו לפניו שני מיני אכלין מעורבין - בורר אחד מאחד ומניח לאכול מיד. ואם בירר והניח לאחר זמן, אפילו לבו ביום, כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערבים, חייב:

המשמר יין

י"ד.

המשמר יין או שמן או מים וכן שאר המשקין במשמרת שלהן - חייב, והוא שישמר כגרוגרת. אבל מסננין יין שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין ובקפיפה מצרית, כדי שיהיה צלול ביותר.

ונותנין מים על גבי שמרים בשביל שיצלו. ונותנין ביצה טרופה במסננת של חרדל כדי שיצלו. וחרדל שלשו מערב שבת, למחר ממחו בין ביד בין בכלי. וכן, יין מגיתו כל זמן שהוא תוסס - טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין, שעדיין לא נפרשו השמרים מן היין יפה יפה, וכל היין כגוף אחד הוא.

וכן החרדל וכל כיוצא בו:

[ח] הטוחן

אב המלאכה

שיעור הטוחן

טו.

הטוחן כגרוגרת חייב.

וכן השוחק תבלין וסממנין במכתשת - הרי זה טוחן וחייב.

תולדות טוחן

מחתך ירק

והמחתך ירק תלוש - הרי זה תולדת טוחן.

נוסר עצים ושיעורו

וכן, הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן, או השף לשון של מתכת - חייב משישוף כל שהוא.

אבל המחתך עצים, אינו חייב עד שידקק מהן כדי לבשל כגרוגרת מביצה.

[ט] המרקד

והמרקד כגרוגרת חייב:

אב המלאכה

יז.

הלש כגרוגרת חייב.

תולדות לש

והמגבל את העפר - הרי זה תולדת לש.

שיעור גובל

וכמה שיעורו? כדי לעשות פי כור של צורפי זהב.

ואין גיבול באפר, ולא בחול הגס, ולא במורסן, ולא בכיוצא בהן.

והנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וכיוצא בהן במים - חייב משום לש,

מפני שהן מתערבין ונתלין זה בזה:

[פ